TL'nin Dolar karşısında hızla değer kaybetmesi, dış borcun sürekli artması felaket senaryolarının güncellenmesine yol açtı. Durumun parlak olmadığı açık ama felaket senaryolarının ve buradan doğan çöküş umutlarının da yeri değildir.

Birincisi: bir ülkenin dış borcunun çok artması kendi başına felaket sayılmaz. Dünyanın en borçlu ülkeleri arasında ABD geliyor. ABD halkı, ortalama refah seviyesi dikkate alındığında yıllardan beri olanaklarının üzerinde yaşamaktadır. ABD ekonomisi yıllardan beri hazine tahvillerini başka ülkelere satarak ülkeye yüksek para girişinin gerçekleşmesini sağlar. ABD hazine tahvillerini en fazla satın alan iki ülke de Suudi Arabistan ve Çin Halk Cumhuriyeti'dir.

Ek olarak doların dünya parası olması ABD ekonomisine neredeyse sınırsız bir borçlanma imkanı sağlamaktadır.

Hayali bir senaryoyla durumu anlatmaya çalışayım: diyelim ki dünyayı dolaşıp ABD dışındaki bütün Amerikan dolarlarını topladınız ve bu miktarın karşılığını ABD hazinesinden istediniz. Alamazsınız çünkü ABD hazinesinde bunun karşılığı altın ya da başka bir döviz (diyelim Avro) bulunmamaktadır. Bu yeni bir durum değildir, 1970 başlarında Bretton Woods Anlaşması'nın iptal edilmesinden beri böyledir. 1944'te yapılan anlaşmayla ABD dolar karşılığında altın ödemeyi taahhüt ediyordu ancak dolar miktarı altın rezervlerini aşınca anlaşmayı iptal edecekti.

Dünyanın bütün devletleri borçludur.

"Bu durumda alacaklı olan kimdir?" sorusunu sorarsanız, buradan kapitalist dünya ekonomisinin işleyişinden bir şey anlamadığınız sonucu çıkar. Marx'ın Kapital'ini okuyun ama bununla dünya ekonomisini anlayacağınızı da sanmayın. Dolaşımda, bankaların ve kişilerin tasarrufunda bulunan paranın toplamıyla piyasadaki mal ve hizmet toplamı arasında büyük fark vardır. Kısaca paranın mal ve hizmet olarak uygun karşılığı yoktur da diyebilirsiniz. Herkes borçludur, herkes birbirinden alacaklıdır ve ekonomi böyle yürümektedir.

Borçlanmadaki büyük oynamalar ekonomik bunalım ve krize yol açabilir. Bir ülke ekonomisine –Türkiye'de olduğu gibi- yüksek miktarda nakit para girişi ve çıkışı söz konusu olabiliyorsa, bu giriş ve çıkış zamanına göre büyük dalgalanmalara yol açabilir. Türkiye ekonomisi yakın dönemde –özellikle Arap ülkeleri kaynaklı- büyük nakit girişlerini yaşamıştı ve yaşanan ekonomik büyümede de bunun önemli payı vardı. Doların dünya piyasalarındaki etkin rolü, dolar kullanılarak bir ülke ekonomisinin ciddi sıkıntılara sürüklenebilmesi demektir ve şimdi yaşanılan da budur.

ABD ile Türkiye arasındaki sorun tutuklu papaz sorunu değildir; ABD Türkiye'nin Rusya'ya fazla yaklaşmasından hoşnut değildir ve bu yakınlaşmanın cezasını kesmektedir.

Buradan hareketle "ABD'ye karşı direniş"ten söz etmek boş bir belirlemedir. Ekonomiye büyük nakit girerken iyi oluyor da çıkınca kötü mü oluyor?

Yakın zamanda ekonomiye Almanya vasıtasıyla yeniden büyük girdi –bu kez yatırım şeklinde- bekleniyor.

ABD etkinliğini kullanarak Türkiye'nin uluslararası kurumlardan büyük kredi almasını engelliyor, Türkiye de Çin'den kredi alıyor.

Ekonomide şu anda yaşanılan sıkıntı Türkiye alt emperyalizminin çapının ortaya çıkması bakımından önemlidir. Türkiye ile ABD sonuçta anlaşacaktır ama burada önemli olan kimin şartlarında anlaşılacağı ya da anlaşma için kimin ne kadar taviz vereceğidir. Türkiye ABD için önemli bir ülkedir. ABD bu bölgede hem Türkiye'yi hem de İran'ı karşısına almak lüksüne sahip değildir.

Türkiye değişik güçlü ülkeler –ABD, Rusya, Çin, Almanya- arasında oynayarak kendi isteklerini dayatmaktadır. ABD kendisi için fazla ileri giden bu çizgiye "dur" diyor.

Dövizde yaşanan büyük dalgalanmanın esası budur.

Sosyalist ekonomide bu tür sorunlar olmaz gibi çıkarsamalar yapanlara reel sosyalist ülkeler tarihini daha iyi incelemelerini önermekten başka yapacak şey bulunmuyor.

1989'da reel sosyalist ülkelerdeki rejim değişikliklerinin ardından Romanya dışında kalan ülkelerin yüksek dış borçlarının bulunduğu ortaya çıkmıştı. Sosyalist ülkeler yıllarca ürettiklerinin üzerinde tüketerek halk için görece refahı sağlamışlardı ve yolun sonuna gelinince de devam edememişlerdi.

Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde (DAC) 1970'li yılların başlarında Honecker'in Sosyalist Birlik Partisi Genel Sekreteri olmasının ardından dış borç arayışına girilir. Uluslararası bankalar DAC'yi güvenilmez bulduklarından kredi vermeyi kabul etmezler. DAC yönetimi Federal Almanya Cumhuriyeti'nin sağcı bir devlet adamını (Franz Joseph Strauss) aracı yaparak bu ülkeden iki kere yüksek miktarda kredi alır. O yıllarda gizli tutulan bu anlaşma 1989 sonrasında açığa çıkar. (Bkz. **1989 Berlin Duvarı** kitabı)

1990'lı yıllarda adını şimdi hatırlamadığım bir Alman komünisti acı bir ifadeyle şöyle yazmıştı: "Kapitalizm yıllardır ekonomik buhranla birlikte yaşıyor, biz yaşayamadık."

Yaşanılamaması normaldi çünkü sosyalizmde ekonomik buhran olacağı kabul edilmiyordu ve bunun için herhangi bir önlem de yoktu.

Güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşamak zorunda olan sosyalizmde dünya piyasasındaki dalgalanmanın, kredi alışverişlerinin şöyle ya da böyle etkili olmaması mümkün değildir. Bu nedenle sosyalizmde ekonomik bunalım ve kriz olur; önemli olan bunu bilmek ve hazırlıklı olmaktır.

Sosyalizmde kapitalizm türü ekonomik kriz olmaz; doğrudur ama buradan başka türlü kriz olmaz sonucu çıkmaz. Kapitalist ülkelerde piyasa mal ve hizmetle doludur ama insanlarda bunları tüketebilecek maddi kaynak yeterli oranda yoktur. Sosyalizmde ise tersi söz konusudur; ihsanlarda maddi kaynak vardır ama bununla satın alınabilecek yeterli mal ve hizmet yoktur. Hangi sosyalist ülkenin tarihini incelerseniz bunu görürsünüz.

Kapitalist ülkelerde ağır ekonomik krizden bile fazla bir şey beklememek gerekir.

Örnek istiyorsanız, Yunanistan'a bakabilirsiniz. Ülkenin ağır borç yükünün hafifletilmesi için Avrupa Birliği'nin –özellikle Almanya'nın- baskısıyla sosyal alanda büyük kısıtlamalara gidildi. Komünist partisinin yüzde 5, faşist Altın Şafak'ın yüzde 7 oy aldığı ülkede grevler ve genel grev birbirini izledi. Yunanistan halkı Avrupa Birliği'nden çıkmayı kabul etmedi ve protesto ederek de olsa şartları kabullendi. Yunanistan'ın üretim gücü Türkiye'ye göre zayıftır. Başlıca gelir kaynakları gemicilik, tarım ürünleri ve turizmdir. Ülke gerekli kaymayı yaparak turizmden elde ettiği geliri artırdı. Bunda Alman turizminin Türkiye boykotu da önemli rol oynadı.

Dünya devrimi gibi bir saçmalığı savunmuyorum ama dünya genelinde devrimci bir yükseliş olmadan tek ülkelerdeki kriz ve hatta kalkışmaların epeyce sınırlı sonuçları olabileceğini düşünüyorum.

Yapacak çok şey var ama gerçek dışı umutlara kapılmadan…